

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. XI: 2013

Nr 16 (356)

Data odczytu: 8.05.2013 r.

Data wydania: 8.05.2013 r.

916. spotkanie

Marek Prabucki

Wizyta Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego w stolicy Pomorza Toruniu oraz w Grudziądzu i Radzynie Chelmińskim w czerwcu 1921 r.

Marszałek Józef Piłsudski przyjechał na Pomorze jako Naczelnik Państwa Polskiego w czerwcu 1921 r.

Do stolicy Pomorza Torunia przybył 5. czerwca specjalnym pociągiem, a towarzyszył mu minister spraw wojskowych gen. Kazimierz Sosnkowski. Również tym samym pociągiem przybył ówczesny wojewoda pomorski Jan Brejski, który wyjechał mu naprzeciwko. Na dworcu kolejowym Naczelnika oczekiwali między innymi: minister b. dzielnicy pruskiej, pomorski starosta krajowy Józef Wybicki, przewodniczący Rady Miejskiej dr Zdzisław Dandelski oraz generałowie Zieliński, Hauser, admirał Porębski.

Po wyjściu z pociągu Naczelnika Państwa krótkim przemówieniem powitał ówczesny prezydent miasta Torunia p. Dreft. Po przywitaniu i przeglądzie wojska, Naczelnika powitały dzieci szkolne, wręczając mu kwiaty. Po uroczystościach powitalnych na dworcu kolejowym udano się powozami i samochodami do kościoła św. Jana na uroczystą mszę świętą, którą odprawił ks. dziekan Pełka. Po skończonej mszy św. Naczelnik Piłsudski udał się wraz z towarzyszącymi mu osobami pieszo pod pomnik Mikołaja Kopernika, gdzie złożył wieniec oraz wysłuchał śpiewu chóru toruńskiego „Lutnia”. Po złożeniu hołdu pod pomnikiem udał się powozem do przystani nad Wisłą. Po przybyciu do przystani i odegraniu hymnu narodowego nastąpiła dekoracja oficerów i marynarzy. Po dekoracji odbyła się defilada kompanii honorowej marynarki, którą odebrał Naczelnik wraz z odznaczonymi. Po uroczystościach na przystani Naczelnik Państwa udał się na śniadanie do kasyna oficerskiego marynarzy. Po południu o godz. 15³⁰ odbyła się na placu św. Katarzyny defilada oddziałów wojskowych, którą Naczelnik odebrał w otoczeniu generałów. Po defiladzie Naczelnik Pań-

stwa pojechał na spoczynek do willi wojewody pomorskiego, gdzie po krótkim odpoczynku udzielił audiencji. Po audiencji Naczelnik udał się samochodem do miasta celem zwiedzenia jego historycznych zakątków. Wieczorem o godz. 20⁰⁰ odbył się w Dworze Artusa obiad wydany przez urząd województwa pomorskiego dla 250 osób, podczas którego wzniesiono toasty. Podczas obiadu przygrywały kolejno ustawione w galerii orkiestry wojskowe.

Przed północą udał się naczelnik z Dworu Artusa do teatru, gdzie u wejścia przywitał go dyr. Frączkowski, który również wygłosił krótkie przemówienie. W teatrze odegrano końcowy obraz „Kościuszkę pod Racławicami” – „Powrót kosynierów”. Po północy odbył się raut wydany przez Urząd Pomorski, który zgromadził kilkaset osób ze wszystkich sfer życia społecznego Torunia. Raut utworzył tradycyjnym polonezem, który prowadził w pierwszej parze minister spraw wojskowych gen. Sosnkowski wraz z panią generałową Hauserową. Po polonezie rozpoczęły się tańce, a przy stołach prowadzone były pogawędki. Naczelnik zabawił na raucie do godz. 1⁰⁰ w nocy spędziwszy czas na licznych rozmowach, po czym udał się na kwaterę do willi pana wojewody na spoczynek.

W poniedziałek rano 6. czerwca żegnany przez władze cywilne i wojskowe Naczelnik Państwa odjechał w dalszą drogę po Pomorzu, a mianowicie do Bydgoszczy, gdzie przebywał do następnego dnia 7. czerwca. Po jednodniowym pobycie w Bydgoszczy Naczelnik Państwa Józef Piłsudski przybył do Grudziądza, przed południem we wtorek dnia 7. czerwca 1921 r. na pokładzie statku Polskiej Żeglugi Państwowej „Siemiradzik”. Na powitanie Naczelnika na przystani nad Wisłą zebrali się przedstawiciele władz miasta z prezydentem Józefem Włodkiem. Po zejściu z pomostu, przy którym przycumował statek przywitał Naczelnika Józefa Piłsudskiego krótkim przemówieniem prezydent miasta Józef Włodek. Po powitaniu Naczelnik odbył przegląd ustawionych nad Wisłą wojsk. Po przeglądzie udał się Naczelnik do ratusza, celem przyjęcia delegatów stowarzyszeń i organizacji społecznych. Po przybyciu do ratusza Naczelnik przyjął delegacje poszczególnych urzędów oraz przedstawicieli organizacji, jak: Zjednoczenie Zawodowe Polskie i Narodową Partię Robotników, którą reprezentował poseł Reder, który też w serdecznych słowach złożył Naczelnikowi Państwa hołd w imieniu ludu robotniczego. Po udzieleniu audiencji w ratuszu odbyła się na Rynku defilada wojsk, którą odebrał Naczelnik Państwa Józef Piłsudski. Po defiladzie Naczelnik udał się powozem zaprzęgniętym w cztery konie na odpoczynek w willi dowódcy Okręgu Korpusu Pomorze gen. Zielińskiego. Po krótkim pobycie w willi gen. Zielińskiego udał się na ucztę do Kasyna Garnizonowego, wydaną przez 64 pułk piechoty. Po przybyciu do kasyna i odegraniu hymnu Narodowego zasiadł do stołu. Mając po prawej ręce gen. Zielińskiego, po lewej ministra b. dzielnicy pruskiej p. Kucharskiego, a naprzeciwko dowódcę 64 pp., który pełnił honory domu. Po uczcie w Kasynie Oficerskim Naczelnik Józef Piłsudski udał się na otwarcie urządzonej przez Radę Pomorską wystawę artystów pomorskich, która odbyła się w Muzeum przy ul. Lipowej. Otwarcia

wystawy dokonał Naczelnik Państwa w otoczeniu między innymi zastępcy Ministra Oświecenia Publicznego i Kuratorium pana Gąsidowskiego, dr. Zegarskiego i pana wojewody. Podczas otwarcia przemówił do zebranych przez Pomorskiej Rady Artystów Pomorskich. Po otwarciu wystawy Naczelnik Państwa oglądał z wielkim zainteresowaniem obrazy, szczególną uwagę zwrócił na portret profesora Szczepilewskiego (późniejszego dyrektora Pomorskiej Szkoły Sztuk Pięknych, która powstała w 1922 r. w Grudziądzu). Odjeżdżającego Naczelnika z wystawy pożegnał chór seminarzystów oraz licznie zebrana publiczność. Po otwarciu i zwiedzeniu wystawy Naczelnik Państwa zwiedził miasto z samochodu. Wieczorem o godz. 22⁰⁰ w Królewskim Dworze odbył się obiad wydany na cześć Dostojnego Gościa przez miasto i powiat. W obiedzie uczestniczyli przedstawiciele władz cywilnych, państwowych, wojskowych, stowarzyszeń społecznych oraz posłów sejmu. Po obiedzie o godz. 24⁰⁰ w nocy udał się Naczelnik na raut do Bazaru, który mieścił się przy ulicy Moniuszki. Po okrzykach na cześć Naczelnika Państwa i odegraniu hymnu narodowego rozpoczęła się wśród przybyłych swobodna pogawędka przeplatana muzyką orkiestry wojskowej i śpiewamy chóralnymi. O godz. 1⁰⁰ w nocy udał się Naczelnik Józef Piłsudski na spoczynek do willi gen. Zielińskiego, dowódcy Okręgu Generalnego Pomorze, żegnany gorącymi okrzykami „Niech żyje”.

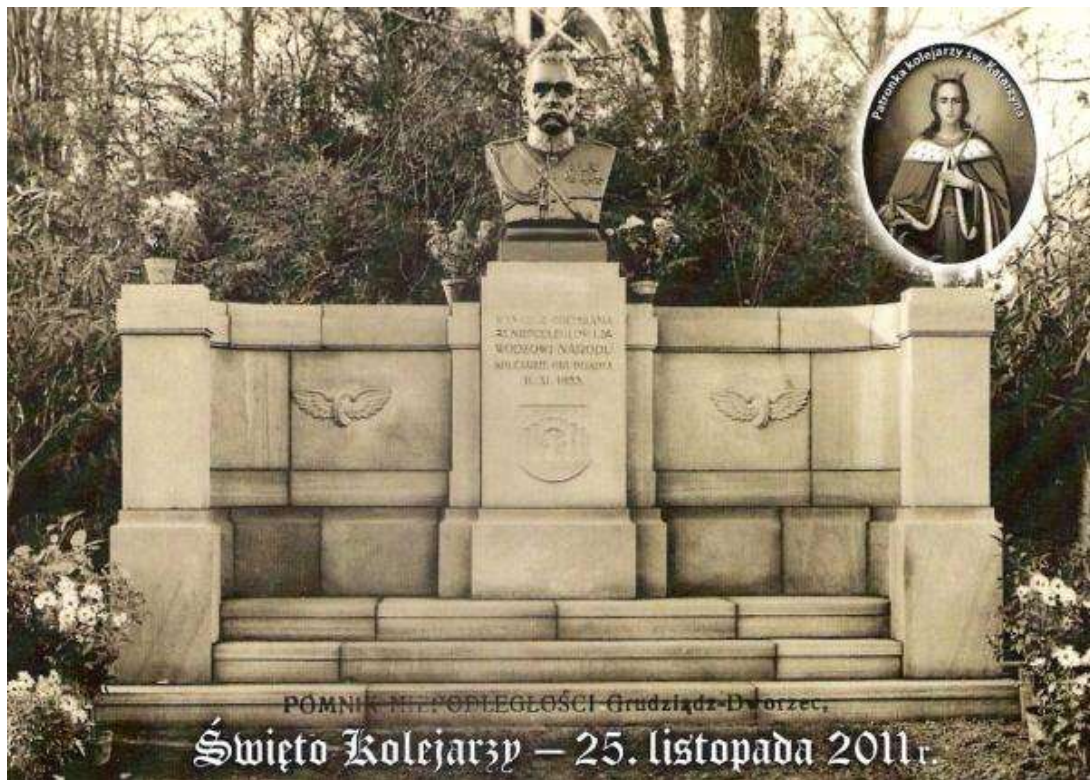
W środę 8. czerwca około 9⁰⁰ rano zgromadzili się w willi gen. Zielińskiego przedstawiciele władz miejscowych, wojskowych, członkowie komitetu organizacyjnego, przedstawiciele misji wojskowych, komisji granicznej, celem pożegnania Naczelnika Państwa. Po odegraniu hymnu narodowego Naczelnik Józef Piłsudski w towarzystwie gen. Zielińskiego odbył przegląd kompanii honorowej, a następnie uściskawszy dłoń zebranych odjechał samochodem w kierunku Działdowa przez Radzyn, zatrzymując się tam na krótki czas. Po zwiedzeniu ruin zamku krzyżackiego, Naczelnik z towarzyszącymi mu osobami udał się do miejscowej trzyklasowej szkoły powszechnej. Po zwiedzeniu szkoły i rozmowie z uczniami i nauczycielami oraz zwiedzeniu kościoła p.w. Św. Anny Naczelnik udał się w dalszą drogę powrotną do Warszawy.

Tablica upamiętniająca pobyt J. Piłsudskiego w Grudziądzu na budynku ratusza.

Pomnik Józefa Piłsudskiego w Grudziądzu.

Przedwojenny pomnik J. Piłsudskiego w Grudziądzu (nieistniejący).

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.